

L.p.	Nazwa	Charakterystyka instrumentów wpływających na redukcję ubóstwa energetycznego	Mocne i słabe strony	Uwagi
Instrumenty wsparcia finansowego, potencjalnie wpływające na redukcję ubóstwa energetycznego				
1	Dodatek mieszkaniowy	<p>Wprowadzony ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych. Jest on przeznaczony dla gospodarstw domowych o niskim dochodzie zajmujących lokalne mieszkalne o małej powierzchni użytkowej. Dodatek, administrowany na poziomie lokalnym, jest finansowany z budżetów władz lokalnych. Instrument ma na celu dofinansowanie wydatków gospodarstwa domowego ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Dodatek jest przyznawany w oparciu o następujące dwa kryteria: (1) niski dochód oraz (2) maksymalna normatywna powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na liczbę członków gospodarstwa domowego. Celem dodatku mieszkaniowego jest pokrycie całości lub części wydatków związanych z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Kryteria przyznawania wsparcia, opracowane w oparciu o dochód gospodarstwa domowego i powierzchnię użytkową lokalu, powodują, że wsparcie jest udzielane części gospodarstw domowych dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem energetycznym. Mechanizm przyznawania dodatku nie odnosi się do warunków życia większości gospodarstw domowych ubogich energetycznie czyli gospodarstw domowych mieszkających w domach jednorodzinnych (wykluczenie w zakresie kryterium maksymalnej powierzchni użytkowej) oraz gospodarstw domowych posiadających dochód przekraczający nieznacznie kryterium dochodowe, ale ponoszących relatywnie wysokie wydatki na energię (wykluczenie w zakresie kryterium dochodowego). Nieznaczne przekroczenie kryterium dochodowego nie wyklucza jednak przyznania dodatku mieszkaniowego (przyjęto zasadę „złotówka za złotówkę”): zgodnie z art. 6 ust. 8 ustawy o dodatkach mieszkaniowych: „jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego jest wyższy od określonego w art. 3 ust. 1, a kwota nadwyżki nie przekracza wysokości dodatku mieszkaniowego, należy dodatek mieszkaniowy pomniejsza się o tę kwotę”. Wartość dodatku jest istotna z punktu widzenia wydatków na energię, dlatego też relatywnie duża liczba gospodarstw domowych, składa o niego wnioski. Dodatek mieszkaniowy pomaga jedynie ograniczyć negatywne skutki ubóstwa energetycznego. Nie zapobiega on jednak ubóstwu energetycznemu przez finansowanie projektów zwiększających efektywność energetyczną budynku, takich jak na przykład termomodernizacja.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokość dodatku mieszkaniowego jest określana na podstawie wydatków ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu, które zazwyczaj zawierają część wydatków na ciepło i podgrzewanie wody, • Przeciętna kwota przyznawanych dodatków mieszkaniowych jest istotna z punktu widzenia wydatków na energię. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kryterium maksymalnej powierzchni użytkowej uzależnionej od liczby osób w gospodarstwie domowym, wyklucza większość mieszkańców domów jednorodzinnych spod możliwości uzyskania wsparcia, • Restrykcyjne kryterium dochodowe wyklucza spod wsparcia, osoby, które tego nie spełniają, ale jednocześnie potencjalnie są zagrożone ubóstwem energetycznym, • Wydatki na energię elektryczną nie są jednym z kryteriów przyznawania dodatku. 	<p>Funkcjonuje (Dz. U. z 2021 r. poz. 2021)</p>

2	<p>Dodatek energetyczny dla odbiorcy wrażliwego (obecna forma)</p>	<p>Funkcjonuje od 2014 roku jako wsparcie dla odbiorców wrażliwych energii elektrycznej w rozumieniu art. 3 ustawy - Prawo Energetyczne, tj. osób kwalifikujących się do dodatku mieszkaniowego. CEL: ochrona najbardziej wrażliwych odbiorców energii elektrycznej przed wzrostem cen spowodowanym liberalizacją rynku. Dodatek energetyczny, w obecnej formie, ma wpływ na zapobieganie i łagodzenie negatywnych skutków zjawiska ubóstwa energetycznego. Kryteria przyznawania dodatku energetycznego bazują na powierzchni użytkowej lokalu / budynku mieszkalnego i kryterium dochodowym. Taki mechanizm nie odnosi się do warunków życia większości gospodarstw domowych ubogich energetycznie, a mianowicie: gospodarstw domowych mieszkających w domach jednorodzinnych (wykluczenie w zakresie kryterium maksymalnej powierzchni użytkowej) oraz gospodarstw domowych posiadających dochód przekraczający nieznacznie kryterium dochodowe, ale ponoszących relatywnie wysokie wydatki na energię (wykluczenie w zakresie kryterium dochodowego). Dodatek energetyczny zgodnie z założeniem ma być przeznaczony na częściowe pokrycie kosztów energii elektrycznej, podczas gdy, ubóstwo energetyczne w Polsce jest związane w głównej mierze z kosztami ogrzewania. Wysokość dodatku energetycznego jest niska w porównaniu do kosztów energii elektrycznej.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koszy procedur administracyjnych są zminimalizowane ze względu na wykorzystywanie kryteriów stosowanych w procesie przyznawania dodatku mieszkaniowego. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodatek energetyczny może otrzymać ograniczone grono beneficjentów, którym przyznano dodatek mieszkaniowy, przez co większość mieszkańców domów jednorodzinnych (najczęściej dotkniętych ubóstwem energetycznym) nie ma możliwości uzyskania tego wsparcia. • Celem dodatku energetycznego jest częściowe pokrycie kosztów energii elektrycznej, nie jest to spójne z charakterystyką ubóstwa energetycznego w Polsce, które jest związane przede wszystkim z kosztami ogrzewania, • Niski procent wykorzystania określonych w ustawie środków finansowych (ok. 7,5% w 2020 r.) związany głównie z niską atrakcyjnością dodatku (jego wysokość) w porównaniu do wysokości rachunku za energię elektryczną. 	<p>Wysokość wypłacanych dodatków określona jest na podstawie obwieszczenia Ministra Klimatu z dnia 16 kwietnia 2021 r. w sprawie wysokości dodatku energetycznego obowiązującej od dnia 1 maja 2021 r. do dnia 30 kwietnia 2022 r. wartość dodatków dla gospodarstw domowych wynosi kolejno:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) prowadzonego przez osobę samotną wynosi 12,09 zł na miesiąc; 2) składającego się z 2 do 4 osób wynosi 16,79 zł na miesiąc; 3) składającego się z co najmniej 5 osób wynosi 20,15 zł na miesiąc.
---	---	---	--	---

3	<p style="text-align: center;">Dodatek osłonowy</p>	<p>Dodatek osłonowy wprowadzono na mocy ustawy z dnia 3 stycznia 2022 r. o dodatku osłonowym (Dz.U. 2022 poz. 1) Jest to kluczowy element rządowej Tarczy Antyinflacyjnej, który ma zniwelować rosnące ceny energii, gazu i żywności.</p> <p>Wsparcie obejmie blisko 7 mln gospodarstw domowych, co stanowi prawie połowę wszystkich gospodarstw. Na realizację tego celu ustawa przewiduje 4,7 mld zł.</p> <p>Dodatek przysługuje gospodarstwom domowym, których przeciętne miesięczne dochody nie przekraczają 2,1 tys. zł w gospodarstwie jednoosobowym, bądź 1,5 tys. zł na osobę w gospodarstwie wieloosobowym.</p> <p>Stawki dodatku osłonowego, które są uzależnione m.in. od wysokości dochodu i liczby osób w rodzinie, wyniosą od 400 zł rocznie dla osób samotnych do 1437,50 zł rocznie dla największych gospodarstw domowych, przy czym kwota dofinansowania uzależniona jest od źródła ogrzewania. Takie rozwiązanie pozwoli na wsparcie m.in. rodzin wielodzietnych, które najbardziej dotknął wzrost inflacji i cen energii.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspiera gospodarstwa domowe w trudnym ekonomicznie okresie (wysoka inflacja, wysokie ceny energii i gazu). • Znaczne kwoty wsparcia w porównaniu z kwotami dodatku energetycznego. • Zróżnicowana wysokość wsparcia w zależności od wielkości gospodarstwa domowego. • Obowiązuje zasada „złotówkę na złotówkę” – przekroczenie wskazanego progu dochodowego nie zwalnia z przyznania dodatku, przy czym minimalna kwota dodatku może wynieść 20 zł. • Wystarczy jeden wniosek aby przyznać dodatek na cały rok – zmniejszenie formalności • Przyznanie dodatku nie wymaga pisemnej decyzji – zmniejszona formalność. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obowiązuje jedynie w roku 2022 • Wstrzymuje przyznawanie dodatków energetycznych. • Wyższa kwota dofinansowania stanowi wsparcie dla paliw stałych (niska emisja). • Konieczność złożenia wniosku w gminie – brak 	
---	--	--	---	--

			scentralizowanego systemu wnioskowania.	
4	Zasiłek celowy	<p>Zasiłek celowy jest jednym ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, określonym w art. 39 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268). Jest to świadczenie przyznawane w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej i może ono być przyznane w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek jest przyznawany osobom, które spełniają kryteria dochodowe określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1358), które obecnie wynoszą 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 528 zł w przypadku osoby w rodzinie. Należy w tym miejscu podkreślić, że zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1296) od dnia 1 stycznia 2022 r. dla osoby samotnie gospodarującej kryterium dochodowym będzie dochód nieprzekraczający kwoty 776 zł, dla osoby w rodzinie – kwoty 600 zł. Zasiłek celowy jest przyznawany w formie decyzji administracyjnej i po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w art. 107 ustawy o pomocy społecznej. Wysokość zasiłku celowego jest ustalana indywidualnie w danym stanie faktycznym przez ośrodek pomocy społecznej, z uwzględnieniem m.in. sytuacji majątkowej i rodzinnej osoby ubiegającej się oraz możliwości finansowych gminy. Ze względu na brak jednoznacznej klasyfikacji przeznaczenia zasiłku celowego w systemie raportowania, nie ma możliwości precyzyjnego zdefiniowania tego, jaka kwota została przeznaczona na pokrycie kosztów opału, w związku z czym ilościowa ewaluacja instrumentu nie jest możliwa do wykonania. Niemniej jednak konieczne jest utrzymanie instrumentu w formie transferu środków pieniężnych, które będą przyznawane wnioskodawcom, którzy nie są w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych i nie uzyskali wsparcia w ramach innych instrumentów.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wywiad środowiskowy, będący częścią procedury przyznawania zasiłku celowego, pozwala na dostosowanie wysokości zasiłku celowego do indywidualnych potrzeb gospodarstwa domowego, Jest to tymczasowy i ostateczny instrument, który jest stosowany jako pomoc doraźna, w przypadku, gdy wnioskodawca nie uzyskał niezbędnego wsparcia w ramach innych instrumentów. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gospodarstwa domowe, które nie spełniają restrykcyjnego kryterium dochodowego, ale są dotknięte ubóstwem energetycznym, nie są objęte wsparciem w ramach zasiłku celowego, Zasiłek celowy należy do fakultatywnych form pomocy społecznej – jest on przyznawany w ramach uznania administracyjnego. Organ dokonuje oceny hierarchii zgłaszanych potrzeb, które należy ustalać w kontekście ogólnej liczby osób ubiegających się o pomoc oraz zgłoszonych przez nich żądań, a także wysokości środków 	<p>Funkcjonuje</p> <p>Istnieje też Specjalny zasiłek celowy - świadczenie może być przyznane w szczególności uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe - w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.</p>

			<p>finansowych przeznaczonych na świadczenia z zakresu pomocy społecznej. Sam fakt spełnienia ustawowych kryteriów nie oznacza automatycznego przyznania osobie zainteresowanej zasiłku celowego i to w wysokości zgodnej z jej oczekiwaniami.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zasiłek celowy nie pomaga zapobiegać przyczynom ubóstwa energetycznego, a jedynie częściowo ograniczyć negatywne skutki, • Nie jest stosowana procedura monitorowania, która pozwoliłaby zweryfikować, czy zasiłek jest wydatkowany zgodnie z celem wskazanym we wniosku, w tym w szczególności na pokrycie kosztów opału / energii. 	
5	Program „Rodzina 500+”	<p>Program „Rodzina 500+” został uruchomiony przez polski rząd w kwietniu 2016 roku na podstawie Ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407, z 2021 r. poz. 1162, 1981, 2270). W ramach programu rodzice lub inne uprawnione osoby mogą otrzymywać 500 PLN miesięcznie na każde dziecko do czasu, aż dziecko osiągnie 18 lat. Instrument został wprowadzony w celu poprawy sytuacji demograficznej w Polsce poprzez zwiększenie liczby urodzeń oraz zmniejszenie ubóstwa wśród dzieci poprzez wsparcie finansowe udzielane dużym rodzinom. Instrument jest jednym z najwyższych transferów pieniężnych dostępnych dla polskich gospodarstw domowych. Brak kryterium dochodowego powoduje, że wsparcie finansowe jest potencjalnie dostępne dla rodzin ubogich energetycznie. Instrument wpływa na zjawisko ubóstwa energetycznego, ale jedynie w postaci efektu ubocznego, ponieważ celem programu jest poprawa sytuacji demograficznej w Polsce. Należy mieć również na uwadze, że wsparcie w ramach instrumentu jest</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instrument wpływa na dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego (wsparcie w wysokości co najmniej 6000 PLN rocznie), • W stosunku do gospodarstw domowych, które nie ubiegają się o świadczenie na pierwsze dziecko, kryterium dochodowe nie ma zastosowania, dlatego też gospodarstwa domowe o wyższym dochodzie, ale zmagające się z ubóstwem energetycznym, mogą 	<p>Program został rozszerzony gdyż na początku przyznawany był tylko na drugie i kolejne dziecko lub na pierwsze jeżeli zostało spełnione kryterium dochodowe. Istnieje do dziś. Trwają rozważania nad wprowadzeniem bonów w wysokości 500 zł, zamiast świadczenia gotówkowego.</p>

		<p>skierowane jedynie do wybranej grupy – rodzin z dziećmi. Instrument nie adresuje więc ubóstwa energetycznego w sposób kompleksowy.</p>	<p>uzyskać wsparcie w ramach programu.</p> <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem programu nie jest zapobieganie ubóstwu energetycznemu, a eliminacja ubóstwa wśród rodzin z dziećmi. Środki z programu powinny być przeznaczone na dobra lub usługi służące zaspokojeniu potrzeb dzieci, przy czym wśród przykładów, tego na co mogą być wydatkowane środki, nie ma bezpośredniego odniesienia do potrzeb energetycznych dzieci, • Kontrola wykorzystania środków finansowych jest przeprowadzana jedynie w nielicznych przypadkach, co uniemożliwia dokładne określenie tego, na co są przeznaczane środki finansowe otrzymywane przez rodziny. Nie ma możliwości precyzyjnej oceny zakresu, w jakim środki z programu wpłynęły na skalę ubóstwa energetycznego, • Instrument jako transfer pieniężny nie prowadzi do zidentyfikowania i rozwiązania przyczyn ubóstwa, zarówno dochodowego, jak i energetycznego. 	
--	--	---	--	--

			• Instrument nie jest skierowany do rodzin bez dzieci.	
Instrumenty potencjalnie obniżające wydatki na energię				
6	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) (priorytet inwestycyjny 4.III) w zakresie termomodernizacji budynków wielorodzinnych	<p>Krajowy program, mający na celu wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, transportu i bezpieczeństwa energetycznego, a także inwestycje w zakresie ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Program jest podzielony na dziesięć osi priorytetowych, i poddziałania. Oś priorytetowa nr I (zmniejszenie emisyjności gospodarki) zawiera cel tematyczny przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, w tym także w sektorze mieszkaniowym. Poddziałanie 1.3.2, tj. wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym jest skierowane na wsparcie głębokiej, kompleksowej modernizacji m.in. budynków wielorodzinnych, wpływającej na poprawę parametrów energetycznych budynków. Wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym zostało również poruszone w poddziałaniu 1.7.1, które jest w całości dedykowane województwu śląskiemu. Przytoczone działania obejmują spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe i podmioty świadczące usługi energetyczne zgodnie z dyrektywą 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej. Poddziałanie 1.7.1 obejmuje ponadto porozumienia wspólnot mieszkaniowych.</p> <p>Wsparcie finansowe udzielane w ramach poddziałań dotyczy kompleksowej modernizacji budynków wielorodzinnych. Zakres prac obejmuje, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocieplenie budynku, wymianę okien, drzwi zewnętrznych i oświetlenia na oświetlenie energooszczędne, • przebudowę systemów grzewczych i / lub wymianę źródła ciepła na bardziej efektywne, • modernizację systemów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, • budowę lub przebudowę wewnętrznych instalacji odbiorczych oraz likwidację zainstalowanych nieefektywnych źródeł ciepła, • instalację mikrokogeneracji lub mikrotrigeneracji na własny użytek, • instalację OZE w modernizowanych budynkach (jeżeli jest to wskazane w audycie energetycznym), • modernizację instalacji wewnętrznych ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, • instalacja systemów chłodzenia, w tym OZE. 	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W ramach programu współfinansowana jest głęboka, kompleksowa termomodernizacja budynków wielorodzinnych, która prowadzi do znacznej poprawy efektywności energetycznej (o ponad 25%). Zapewniając, że budynek jest co najmniej częściowo zajmowany przez gospodarstwa domowe ubogie energetycznie, program ogranicza problemem ubóstwa energetycznego, zmniejszając wydatki na energię, • Mechanizm wsparcia może umożliwić spółdzielniom mieszkaniowym i wspólnotom mieszkaniowym przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji, na którą nie byłoby ich stać bez współfinansowania. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w ramach programu obejmuje mieszkańców domów wielorodzinnych (spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych). W ramach instrumentu nie ma finansowania inwestycji w zakresie domów jednorodzinnych i 	Funkcjonuje

		<p>Działania związane z przygotowaniem audytu energetycznego oraz projektów modernizacji energetycznej budynku mogą również być finansowane z programu. Skierowany jest na wspieranie działań maksymalizujących oszczędność energii. Kryteria wyboru projektów nie wskazują na możliwy społeczno-gospodarczy wpływ inicjatyw na gospodarstwa domowe mieszkające w domach wielorodzinnych objętych wsparciem. W związku z tym potencjalny wpływ na ubóstwo energetyczne jest skutkiem wtórnym programu, który nie jest monitorowany i kwantyfikowany. Poddziałania są skierowane do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych czyli obejmują budynki wielorodzinne. Kryteria wyboru projektów, w których preferowana jest głęboka i efektywna kosztowo termomodernizacja budynków wielorodzinnych, zobowiązują potencjalnych beneficjentów do przeprowadzenia kompleksowej inwestycji, co w praktyce wymaga znacznych wydatków. Zasadniczo zarówno gospodarstwa domowe ubogie dochodowo, jak i ubogie energetycznie nie mają w większości środków finansowych, które pozwoliłyby im na skorzystanie z programu. Ponadto wysokie wydatki w połączeniu ze zwrotnym instrumentem finansowym wykluczają podmioty, które nie są w stanie zabezpieczyć swojej pożyczki (w rzeczywistości małe i / lub ubogie wspólnoty mieszkaniowe). W związku z tym, instrument ten nie jest skierowany do podmiotów znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, do których w dużej mierze należą gospodarstwa ubogie energetycznie.</p>	<p>wielorodzinnych budynków komunalnych, w których mieszka większość gospodarstw domowych ubogich energetycznie. Należy zaznaczyć, że program ten ma być jednak w przyszłości modernizowany i w ramach tego wsparcie zostanie przyznane również dla domów jednorodzinnych i wielorodzinnych budynków komunalnych, w których mieszka większość gospodarstw domowych ubogich energetycznie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podczas opracowywania programu aspekt społeczny nie był brany pod uwagę, dlatego program nie jest monitorowany i oceniany w wymiarze społecznym. Charakterystyka mieszkańców (w tym ich dochodu, który jest jednym z wymiarów ubóstwa energetycznego) budynków modernizowanych w ramach programu, nie jest określona. • Mechanizm oceny projektów, który zakłada: <ul style="list-style-type: none"> – efektywność kosztową rozumianą jako wydatki UE na jednostkową oszczędność energii, – znaczną poprawę efektywności energetycznej, – znaczną redukcję popytu na nieodnawialną energię pierwotną; 	
--	--	---	---	--

			<p>Stanowi on barierę dla potencjalnych beneficjentów ze względu na wysokie wydatki potrzebne na przeprowadzenie termomodernizacji i wymaganie wkładu własnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Audyty energetyczne ex-ante i ex-post są wymagane w kryteriach oceny. Chociaż są one objęte wsparciem, zniechęcają potencjalnych wnioskodawców, w szczególności ze względu na ich złożoność, • Wyzwania związane z mechanizmem finansowania zastosowanym w programie, tj. pożyczką z możliwością umorzenia części finansowania, są następujące: <ul style="list-style-type: none"> – ubogie spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe mają ograniczoną możliwość zapewnienia wkładu własnego w inwestycję (koszty kwalifikowalne nieobjęte wsparciem), – dokładna wartość umorzenia nie jest znana przed wykonaniem audytu ex post. 	
7	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, działanie 1.5 - Efektywna dystrybucja ciepła i chłodu.</p>	<p>Wsparcie skierowane na poprawę efektywności dystrybucji ciepła i/lub chłodu głównie na cele komunalno-bytowe, które odnosi się do obszarów (głównie miejskich) posiadających przygotowane i pozytywnie zweryfikowane przez NFOŚiGW plany gospodarki niskoemisyjnej oraz wynikających ze strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) miast wojewódzkich, w których uwzględniono potrzeby dotyczące ograniczenia emisji zanieczyszczeń,</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozytywny wpływ na warunki komunalno-bytowe. • Wspieranie budowy nowych lub zwiększenie przepustowości istniejących odcinków sieci 	<p>Funkcjonuje</p>

		<p>w tym głównie CO₂ i PM₁₀. Nadrzędnym celem podjętych interwencji ma być poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi czyli zmniejszenie tzw. „niskiej emisji” na obszarach, gdzie występują ponadnormatywne poziomy stężenia PM₁₀. Wspomniane ograniczenie tzw. „niskiej emisji” ma polegać na zastępowaniu indywidualnych źródeł ciepła przez wykorzystywanie ciepła systemowego z efektywnych systemów ciepłowniczych. Inwestycje mają przyczynić się do zmniejszenia zużycia nieodnawialnej energii pierwotnej, zmniejszenia emisji CO₂ i zmniejszenia emisji pyłu do atmosfery. Wykorzystanie ciepła systemowego jest powszechnie wskazywane, jako najefektywniejszy sposób walki, z problemem niskiej emisji, przy uwzględnieniu zagrożeń wynikających ze zjawiska ubóstwa energetycznego. Z uwagi jednak na uwarunkowania techniczno-ekonomiczne zasięg wykorzystania ciepła sieciowego jest ograniczony, co generuje potrzebę lokowania pomocy finansowej również w obszarze indywidualnych źródeł ciepła.</p>	<p>ciepłowniczej/chłodniczej wraz z niezbędnymi przyłączami i węzłami ciepłowniczymi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozytywny wpływ na poprawę jakości powietrza. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skierowane głównie do obszarów miejskich, posiadających przygotowane i pozytywnie zweryfikowane przez NFOŚiGW plany gospodarki niskoemisyjnej, • Wspieranie indywidualnych źródeł ciepła wiąże się z diametralnym wzrostem kosztów zakupu paliwa, co nawet przy uwzględnieniu istniejącego systemu wsparcia przez instytucje pomocy społecznej, może być niewystarczające, aby pokonać bariery finansowe. 	
8	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Poddziałanie 1.1.1. - wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej</p>	<p>Wsparcie skierowane na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących: budowy lub przebudowy jednostek wytwórczych skutkujących zwiększeniem wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Elementem projektu będzie przyłączy do sieci elektroenergetycznej lub sieci ciepłowniczej należące do beneficjenta projektu (wytwórcy energii).</p> <p>Rodzaje projektów w obszarze odnawialnych źródeł energii, wynikają z Krajowego Planu Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych. Projekty w zakresie OZE wdrażane będą przy poszanowaniu zasad pomocy publicznej w korelacji pomocy operacyjnej (tzw. krajowy system wsparcia) z pomocą inwestycyjną. Efektem poddziałania będzie przyczynienie się do wypełnienia zobowiązań wynikających z tzw. pakietu energetyczno-klimatycznego Unii Europejskiej oraz Strategii Europa 2020. Bezpośrednim efektem poddziałania będzie umożliwienie realizacji zobowiązań wynikających z dyrektywy 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forma pomocy publicznej w korelacji pomocy operacyjnej (tzw. krajowy system wsparcia) z pomocą inwestycyjną, • Wypełnienie zobowiązań wynikających z tzw. pakietu energetyczno-klimatycznego Unii Europejskiej oraz Strategii Europa 2020 oraz dyrektywy 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. <p>Słabe strony:</p>	Funkcjonuje

		promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniającej i w następstwie uchylającej dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE.	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie obejmuje budowę lub przebudowę jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru (pow. 5 MWe), biomasę (pow. 5 MWth/MWe), biogaz (pow. 1 MWe), wodę (pow. 5 MWe), energię promieniowania słonecznego (pow. 2 MWe/MWth) i energię geotermalną (pow. 2 MWth), • Wsparcie jednostek OZE wykorzystujących energię elektryczną z wody możliwe będzie na istniejących budowłach piętrzących, umożliwiającym wyposażenie w hydroelektrownie, przy zachowaniu ciągłości morfologicznej cieków poprzez zapewnienie pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej. 	
9	<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Poddziałanie 1.6.1. - źródła wysokosprawnej kogeneracji</p>	<p>Proces wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji jest jednym z najbardziej efektywnych sposobów przetwarzania energii pierwotnej. Poprzez równoczesne wytwarzanie ciepła i energii elektrycznej lub mechanicznej w trakcie tego samego procesu technologicznego, zapewnia się oszczędność energii pierwotnej w wysokości ponad 10% w porównaniu z wytwarzaniem energii elektrycznej i ciepła w układach rozdzielonych. Wsparcie skierowane jest na budowę nowych lub zwiększenie mocy (w wyniku rozbudowy lub przebudowy) istniejących jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji w jednostkach kogeneracji. Premiowane będą projekty o największym potencjale redukcji CO₂ na jednostkę dofinansowania umożliwiające także największą redukcję emisji pyłów do powietrza. W ramach poddziałania możliwa będzie realizacja kompleksowych projektów dotyczących budowy nowych lub zwiększenia mocy (w</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W ramach kompleksowych projektów wspierana będzie budowa nowych sieci ciepłowniczych/ chłodniczych wraz z niezbędnymi przyłączami i węzłami ciepłowniczymi mająca na celu przyłączenie nowej mocy cieplnej, <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W przypadku pomocy inwestycyjnej dla jednostek wysokosprawnej kogeneracji w instalacjach spalania paliw o całkowitej nominalnej mocy 	

		<p>wyniku rozbudowy) istniejących jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji wraz z sieciami ciepłowniczymi lub sieciami chłodu, dzięki którym możliwe będzie wykorzystania ciepła powstałego w danej instalacji – tzw. projekty kompleksowe (źródło wraz z siecią). W ramach poddziałania dopuszczalne jest wyodrębnienie alokacji dedykowanej średnim miastom tracącym funkcje gospodarcze i społeczne. Dodatkowo wsparcie realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego może zostać ukierunkowane również na wzmocnienie potencjału rozwojowego miast średnich, w tym tracących funkcje społeczno-gospodarcze.</p>	<p>cieplnej, liczonej w paliwie wprowadzonym do instalacji, mniejszej lub równej 20 MW wnioskodawcy muszą wykazać, że jednostki te nie zastępują urządzeń o niższej emisyjności, a inne alternatywne rozwiązania byłyby mniej efektywne i bardziej emisyjne,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Do wsparcia ze środków poddziałania nie kwalifikują się inwestycje na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych pochodzących z listy działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE, w tym instalacje spalania paliw o całkowitej nominalnej mocy cieplnej, przekraczającej 20 MW (za wyjątkiem instalacji wykorzystujących biomasę oraz spalania odpadów niebezpiecznych lub komunalnych). • W przypadku instalacji wykorzystujących odpady komunalne i paliwa pochodzące z odpadów komunalnych, do wsparcia kwalifikują się wyłącznie inwestycje uwzględnione w planach inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami, o których mowa w art. 34 ust. 9 i art. 35a ustawy o odpadach. 	
10	Usługi doradztwa energetycznego świadczone	Ogólnopolski system wsparcia realizowany przez NFOŚiGW we współpracy z Partnerami na terenie całego kraju (WFOŚiGW oraz	Mocne strony:	Komisja Europejska doceniła współpracę

	<p>przez NFOSiGW (w ramach POIiŚ)</p>	<p>Urząd Marszałkowski w Lublinie). Inicjatywa jest finansowana z POIiŚ w ramach osi priorytetowej I (zmniejszenie emisyjności gospodarki). W ramach projektu powstaje ogólnokrajowy system wsparcia dla osób fizycznych, sektora publicznego (w tym gmin), sektora mieszkaniowego (w tym społeczności i spółdzielni mieszkaniowych) oraz przedsiębiorstw, w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej. Ogólnym celem projektu jest wspieranie projektów przyczyniających się do realizacji celów pakietu klimatyczno-energetycznego. Do konkretnych celów należy promowanie gospodarki niskoemisyjnej w Polsce, wspieranie gmin w przygotowaniu i wdrażaniu Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) / Planu Działań na rzecz Zrównoważonej Energii (SEAP) oraz wspieranie odbiorców programu w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej. Usługi doradztwa energetycznego należy wskazać jako instrument posiadający potencjał w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu, głównie ze względu na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania zwiększające świadomość gospodarstw domowych w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii; • Wsparcie w przygotowaniu inwestycji związanych z efektywnością energetyczną budynków i odnawialnych źródeł energii; • Szkolenia dla pracowników socjalnych i kandydatów na energetyków gminnych; • Wsparcie w ubieganiu się o fundusze unijne. <p>Instrument umożliwia bezpośredni kontakt doradców energetycznych z grupą ubogich energetycznie, co czyni go bardzo ważnym narzędziem w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu. Doradcy energetyczni mogą przedstawiać gospodarstwom domowym dobre praktyki, które wspierają efektywność energetyczną oraz informować je o możliwych formach wsparcia, w tym wsparcia finansowego inwestycji. Ponadto instrument może być potencjalnie wykorzystany do zwiększenia świadomości instytucji, m.in. organów jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie ubóstwa energetycznego, tak aby byli oni w stanie zidentyfikować problem ubóstwa energetycznego w wymiarze lokalnym i wspierać gospodarstwa domowe ubogie energetycznie. Program może stać się cennym narzędziem w rozwiązywaniu problemu, zwiększając świadomość i zapobiegając ubóstwu energetycznemu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Instrument ma na celu podniesienie świadomości w zakresie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz możliwości uzyskania wsparcia finansowego na inwestycje w danych obszarach, • Wsparcie kierowane jest m.in. do gospodarstw domowych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, w tym potencjalnie do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, • W ramach projektu organizowane są szkolenia dla przedstawicieli różnych instytucji, w tym dla ośrodków pomocy społecznej, których pracownicy mają bezpośredni kontakt z gospodarstwami domowymi dotkniętymi ubóstwem energetycznym, • W związku z pozytywną oceną projektu wśród Instytucji Zarządzającej i Realizujących projekt, planuje się, że usługi zostaną rozszerzone w celu zapewnienia obecności energetyka gminnego w każdej gminie. <p>Słabe strony:</p>	<p>oceniając Projekt Doradztwa jako uzasadniony i dobrej jakości, co umożliwi dalszą realizację założeń Projektu.</p>
--	--	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none">• Na stan obecny jest niewielu doradców energetycznych, dla których niemożliwe jest kompleksowe objęcie wszystkich gmin i wypracowanie zindywidualizowanego podejścia do problemów i potrzeb odbiorców,• Ze względu na ograniczoną liczbę doradców energetycznych i szeroki zakres obowiązków, usługi doradztwa energetycznego są kierowane w większym stopniu do organów jednostek samorządów terytorialnych i przedsiębiorstw, niż do osób fizycznych,• Obecnie realizowane doradztwo energetyczne w zakresie dostępnych źródeł finansowania, kierowane do osób fizycznych, obejmuje jedynie wskazanie możliwości. Aspekty praktyczne, takie jak bezpośrednia pomoc przy wypełnianiu wniosku, nie są uwzględnione,• Ze względu na ograniczoną liczbę doradców zazwyczaj nie są oni w stanie spotkać się z zainteresowanymi gospodarstwami domowymi, dlatego zwykle udzielają porad w postaci rozmowy telefonicznej, podczas której nie ma możliwości	
--	--	--	---	--

			udzielania szczegółowych porad dotyczących technicznych aspektów budynków. Beneficjenci są często kierowani do wykonawców technicznych.	
11	Program Priorytetowy „Poprawa jakości powietrza. Część 1) Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych”.	Celem ogólnym programu jest poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie lub uniknięcie emisji CO2 w wyniku zwiększenia produkcji energii z odnawialnych źródeł oraz zmniejszenie zużycia energii w budynkach.		Część 1 „Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych” - WYGASZONY (do ewentualnej aktualizacji podczas prac zespołu)
12	Program Priorytetowy „Poprawa jakości powietrza. Część 2) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie”.	<p>Celem jest zmniejszenie zużycia energii w budynkach.</p> <p>Program realizowany w latach 2016 -2022, przy czym: 1)zobowiązania (rozumiane jako zawieranie umów) podejmowane były do 31.12.2020 r., 2)środki wydatkowane będą do 30.06.2023 r.</p> <p>Intensywność dofinansowania: 1) dotacja do 85 % kosztów kwalifikowanych, 2)pożyczka do 100% kosztów kwalifikowanych</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możliwość zwiększenia intensywności dofinansowania w formie dotacji lub pożyczki o 5 punktów procentowych w przypadku zastosowania w budynku odnawialnych źródeł energii (OZE) lub o dodatkowe 5 punktów procentowych w przypadku zastosowania w budynku systemów zarządzania energią (pod warunkiem, że suma udzielonego dofinansowania w formie zwrotnej i bezzwrotnej, nie przekroczy 100% kosztów kwalifikowanych). • Dofinansowanie może być udzielone na przedsięwzięcie / zadanie, które nie zostało zakończone (tj. odebrane Protokołem końcowego odbioru robót) przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie. 	Funkcjonuje dalej

			<ul style="list-style-type: none">• Odsetki z tytułu oprocentowania spłacane są na bieżąco w okresach kwartalnych.• Okres finansowania: pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none">• Pożyczka jest zwrotna.• Minimalny koszt całkowity przedsięwzięcia lub zadania powyżej 100 tys. zł (z wyłączeniami). np. kosztów wykonania dokumentacji projektowej robót budowlanych i ekspertyz mikologicznych)• Udzielenie dofinansowania wyłącznie w formie dotacji możliwe po udokumentowaniu posiadania środków własnych lub innych bezzwrotnych form w części stanowiącej uzupełnienie montażu finansowego (dotyczy kosztów kwalifikowanych). Środkami własnymi w rozumieniu Programu Priorytetowego nie są: pożyczki, kredyty i inne zwrotne formy finansowania,• Wąska grupa beneficjentów:<ul style="list-style-type: none">– muzea,– szpitale, zakłady opiekuńczo – lecznicze,	
--	--	--	--	--

			<p>pielęgnacyjno – opiekuńcze, hospicja,</p> <ul style="list-style-type: none"> – obiekty zabytkowe, – obiekty sakralne wraz z obiektami towarzyszącymi, – domy studenckie, – inne przeznaczone na potrzeby kultury, kultu religijnego, oświaty, opieki, wychowania, nauki. 	
13	<p>Program Priorytetowy „Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki, Część 1) E-KUMULATOR Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu”</p>	<p>Celem programu jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsięwzięć przemysłowych na środowisko, poprzez działania inwestycyjne.</p> <p>Program realizowany będzie w latach 2015-2023, przy czym:</p> <p>1) zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2022 r.,</p> <p>2) środki wydatkowane będą do 2023 r.</p> <p>Beneficjenci: Przedsiębiorcy w rozumieniu obowiązującej ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 551 obowiązującej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny.</p> <p>Rodzaje przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa lub modernizacja istniejących instalacji produkcyjnych lub urządzeń przemysłowych, prowadząca do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych (w ramach własnych ciągów produkcyjnych), w tym poprzez zastąpienie ich surowcami wtórnymi, odpadami lub prowadzące do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów; • przedsięwzięcia prowadzące do zmniejszenia szkodliwych emisji do atmosfery dla instalacji opisanych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2193 z dnia 25 listopada 2015r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze średnich obiektów energetycznego spalania jako obiekty energetycznego spalania; 	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program skierowany do przedsiębiorców. • Kwota pożyczki: od 1 mln zł do 200 mln zł. • Oprocentowanie pożyczki: WIBOR 3M + 50 pb, nie mniej niż 2 % lub na warunkach rynkowych (pożyczka nie stanowi pomocy publicznej): oprocentowanie na poziomie stopy referencyjnej ustalonej zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych. • Dla inwestycji związanych z dostosowaniem do Dyrektywy MCP możliwe częściowe umorzenie. • Okres finansowania – pożyczka może być 	Funkcjonuje

		<ul style="list-style-type: none"> • przedsięwzięcia służące poprawie jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji ze źródeł spalania paliw o łącznej mocy w paliwie większej niż 50 MW, co najmniej do krajowych standardów emisyjnych dla instalacji o takiej mocy lub poziomów wynikających z konkluzji dotyczącej BAT, o ile zostaną dla tych źródeł określone, w tym np.: modernizacja urządzeń lub wyposażenie instalacji spalania paliw w urządzenia lub instalacje do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych; • przedsięwzięcia służące poprawie jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji do atmosfery z działalności przemysłowej (nie związanej bezpośrednio ze źródłami spalania paliw). 	<p>udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat.</p> <p>Slabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jedyne formy dofinansowania to zwrotna pożyczka w wysokości 75% kosztów kwalifikowanych. • Pierwsza wypłata może nastąpić nie wcześniej niż po uzyskaniu przez Beneficjenta ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę, o ile jest wymagana. • W przypadku, gdy dofinansowanie (pożyczka) stanowi pomoc publiczną, musi być ono udzielane zgodnie z regulacjami dotyczącymi pomocy publicznej. 	
14	<p>Program Priorytetowy „Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki, Część 3) Efektywne systemy ciepłownicze i chłodnicze”</p>	<p>Wsparcie przedsięwzięć realizowanych w istniejącym przedsiębiorstwie/zakładzie dotyczących budowy lub przebudowy jednostek wytwórczych wraz z podłączeniem ich do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej mających na celu doprowadzenie systemu ciepłowniczego, w którym funkcjonują, do spełnienia definicji efektywnego systemu ciepłowniczego, w którym do produkcji ciepła lub chłodu wykorzystuje się w co najmniej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 50 % energię ze źródeł odnawialnych, lub – 50 % ciepło odpadowe, lub – 75 % ciepło pochodzące z kogeneracji, lub – w 50 % wykorzystuje się połączenie takiej energii i ciepła. <p>Program skierowany przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j.: Dz. U. z 2015 r., poz. 584 z późn. zm.), prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 551 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny (t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 380), której głównym celem jest produkcja energii cieplnej na cele komunalno – bytowe (co najmniej 30 % strumienia wytwarzanego ciepła).</p> <p>Program realizowany będzie w latach 2016-2023, przy czym:</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znacząca kwota pożyczki: od 1 mln zł do 400mln zł. • Oprocentowanie pożyczki na warunkach preferencyjnych: WIBOR 3M + 50 pb, nie mniej niż 2 % w skali roku. • Pożyczka preferencyjna może być częściowo umorzona na warunkach określonych w „Zasadach udzielania dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”. • Odsetki z tytułu oprocentowania spłacane są na bieżąco w okresach 	Funkcjonuje

		<p>1) zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2022 r., 2) środki wydatkowane będą do 2023 r</p>	<p>kwartalnych. Pierwsza spłata na koniec kwartału kalendarzowego, następującego po kwartale, w którym wypłacono pierwszą transzę środków.</p> <ul style="list-style-type: none"> Okres finansowania – pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 20 lat liczony od daty planowanej wypłaty pierwszej transzy pożyczki do daty planowanej spłaty ostatniej raty kapitałowej. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dofinansowanie w formie pożyczki w wysokości 85% kosztów kwalifikowanych. Z grupy przedsięwzięć wyłączone są: <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje polegające na wykorzystaniu energii ze źródeł geotermalnych, – inwestycje w jednostki wytwórcze ciepła/chłodu, które finalnie wykorzystywać będą paliwo o wyższym wskaźniku emisyjności niż to stosowane dotychczas 	
15	<p>Program Priorytetowy „Prosument - zakup i montaż małych instalacji i mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej lub ciepła”.</p>	<p>Celem programu jest ograniczenie lub uniknięcie emisji CO2 w wyniku zwiększenia produkcji energii z odnawialnych źródeł, poprzez zakup i montaż małych instalacji lub mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii, do produkcji energii elektrycznej lub ciepła dla osób fizycznych oraz wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych. Program promuje nowe technologie OZE oraz postawy prosumenckie (podniesienie świadomości inwestorskiej i ekologicznej), a także wpływa na rozwój rynku dostawców urządzeń i instalatorów oraz zwiększenie liczby miejsc pracy w tym sektorze.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> Duży zakres beneficjentów: osoby fizyczne, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe oraz jednostki samorządu terytorialnego. Dotacja w wysokości 20% lub 40% dofinansowania (15% lub 30% po 2016 r.). 	<p>Funkcjonuje.</p>

		<p>Budżet programu wynosi 800 mln zł na lata 2014-2022 z możliwością zawierania umów pożyczek (kredytu) wraz z dotacją do 2020 r.</p> <p>Dofinansowanie przedsięwzięć obejmuje zakup i montaż nowych instalacji i mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej lub ciepła, dla potrzeb budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wielorodzinnych, w tym dla wymiany istniejących instalacji na bardziej efektywne i przyjazne środowisku.</p> <p>Program jest wdrażany na trzy sposoby:</p> <p>a) dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) lub ich związków lub ich stowarzyszeń oraz spółek prawa handlowego ze 100% udziałem jst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pożyczki wraz z dotacjami dla jst, - wybór osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych lub spółdzielni mieszkaniowych (dysponujących lub zarządzających budynkami wskazanymi do zainstalowania małych lub mikroinstalacji OZE) należy do jst, - nabór wniosków od jst w trybie ciągłym, prowadzony przez NFOŚiGW, - kwota pożyczki wraz z dotacją \geq 200 tys. zł. <p>b) za pośrednictwem banków:</p> <ul style="list-style-type: none"> - środki udostępnione bankom, z przeznaczeniem na udzielanie kredytów bankowych łącznie z dotacjami, - nabór wniosków od osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, w trybie ciągłym, prowadzony przez banki. <p>c) za pośrednictwem WFOŚiGW:</p> <ul style="list-style-type: none"> - środki udostępnione WFOŚiGW z przeznaczeniem na udzielenie pożyczek łącznie z dotacjami, - nabór wniosków od osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, jst lub ich związków lub ich stowarzyszeń oraz spółek prawa handlowego ze 100% udziałem jst, w trybie ciągłym, prowadzony przez wojewódzkie fundusze, które podpiszą umowy z NFOŚiGW. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oprocentowanie pożyczki/kredytu: 1%. • Maksymalny okres finansowania pożyczką/kredytem: 15 lat. <p>Slabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forma pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych. • Maksymalna wysokość kosztów kwalifikowanych 100 tys. zł - 500 tys. zł, w zależności od rodzaju beneficjenta i przedsięwzięcia. • Określony maksymalny jednostkowy koszt kwalifikowany dla każdego rodzaju instalacji. • Wykluczenie możliwości uzyskania dofinansowania kosztów przedsięwzięcia z innych środków publicznych. 	
16	<p>Program priorytetowy „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii Część 3) Dopłaty na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych</p>	<p>Dotacje na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych udzielane były na zasadach określonych w Programie Priorytetowym. Program Priorytetowy określa m.in. budżet programu, wysokość dotacji, terminy składania wniosków oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć, a także wskazuje koszty kwalifikowane przedsięwzięcia, jakie mogą być objęte kredytem.</p>		<p>Program zakończony w 2014 roku (zastąpił go Program Priorytetowy „Prosument - zakup i montaż małych instalacji i mikroinstalacji</p>

	<p>przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych”.</p>	<p>Kredyty z dotacją NFOŚiGW udzielane są przez banki na podstawie umów o współpracy.</p>		<p>odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej lub ciepła”.)</p> <p>Zakontraktowano i wydatkowano całą alokację środków.</p>
<p>17</p>	<p>Program Priorytetowy „Poprawa efektywności energetycznej Część 2) Dopłaty do kredytów na budowę domów energooszczędnych”.</p>	<p>Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków zobowiązuje państwa członkowskie do doprowadzenia do tego, aby od początku 2021 r. wszystkie nowo powstające budynki były obiektami „o niemal zerowym zużyciu energii”. Program ten miał na celu przygotowanie inwestorów, projektantów, producentów materiałów budowlanych, wykonawców do wymagań Dyrektywy. Stanowił impuls dla rynku do zmiany sposobu wznoszenia budynków w Polsce i poza korzyściami finansowymi dla beneficjentów przynieść znaczący efekt edukacyjny dla społeczeństwa. Był to pierwszy ogólnopolski instrument wsparcia dla budujących budynki mieszkalne o niskim zużyciu energii. Program skierowany jest do osób fizycznych budujących dom jednorodzinny lub kupujących dom/mieszkanie od dewelopera (rozumianego również jako spółdzielnia mieszkaniowa). Dofinansowanie ma formę częściowej spłaty kapitału kredytu bankowego zaciągniętego na budowę / zakup domu lub zakup mieszkania. Dotacja będzie wypłacana na konto kredytowe beneficjenta po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i potwierdzeniu uzyskania wymaganego standardu energetycznego przez budynek. Wysokość dofinansowania była uzależniona od uzyskanego wskaźnika rocznego jednostkowego zapotrzebowania na energię użytkową do celów ogrzewania i wentylacji (EUco), obliczanego zgodnie z wytycznymi NFOŚiGW, oraz od spełnienia innych warunków, w tym dotyczących sprawności instalacji grzewczej i przygotowania wody użytkowej.</p> <p>Program miał przynieść korzyści dla gospodarstw domowych w postaci:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dopłaty do kredytu, pokrywającej część wyższych kosztów inwestycyjnych oraz koszty weryfikacji projektu budowlanego i potwierdzenia osiągniętego standardu energetycznego, – niższych kosztów eksploatacji budynku, – podniesienia wartości budynku. 		<p>Zakończony.</p>

		Budżet programu wynosił 300 mln zł. Środki miały pozwolić na realizację ok. 12 tys. domów jednorodzinnych i mieszkań w budynkach wielorodzinnych. Wdrożenie programu było przewidziane jest na lata 2013–2018, a wydatkowanie środków z nim związanych – do 31.12.2022 r.		
18	Program Priorytetowy „Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA: likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii”.	Program był realizowany w latach 2015-2018		Zakończony.
19	Regionalne programy operacyjne	Regionalne Programy Operacyjne (RPO) na lata 2014-2020 mają na celu zwiększenie konkurencyjności województw i poprawę jakości życia ich mieszkańców poprzez maksymalne wykorzystanie potencjału regionalnego i zmniejszanie barier rozwojowych. UE wzmacnia rozwój lokalny, dlatego prawie 40% wszystkich funduszy, które Polska otrzymuje, pochodzących z Funduszu Spójności UE, zostanie przydzielone do 16 programów regionalnych. RPO zarządzane są przez urzędy marszałkowskie, które indywidualnie decydują, jak najskuteczniej dystrybuować dostępne fundusze, składające się ze źródeł krajowych i unijnych. Istnieje wspólna lista celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, które są realizowane w ramach programów operacyjnych. Lokalny charakter programów regionalnych ułatwia zaspokajanie lokalnych potrzeb w bardziej dostosowany sposób niż inicjatywy krajowe. Cele tematyczne dzielą się dalej na priorytety inwestycyjne, które obejmują konkretne rodzaje inicjatyw i muszą być zgodne z celami tematycznymi. Problem ubóstwa energetycznego nie jest tematem głównym żadnego z wymienionych, ale analiza poszczególnych programów wojewódzkich pokazuje, że rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego należy do kryteriów kwalifikowalności projektów. Priorytety inwestycyjne, które w kryteriach kwalifikowalności zawierają ubóstwo energetyczne, określono jako istotne dla tego zjawiska. Poza tymi priorytetami, "Wykluczenie społeczne" zostało zidentyfikowane jako istotne,	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalny wymiar programów jest zgodny z charakterystyką zjawiska ubóstwa energetycznego, które ma głównie charakter lokalny. • Każdy z Programów zawiera ubóstwo energetyczne w kryteriach oceny poszczególnych celów szczegółowych. • Znaczne środki finansowe przydzielone na RPO stwarzają potencjał rozwiązania w sposób kompleksowy problemu ubóstwa energetycznego, • Szeroki zakres tematyczny programów jest spójny z cechą ubóstwa energetycznego, która jest problemem wielowymiarowym. <p>Słabe strony:</p>	Funkcjonuje.

		<p>ponieważ obejmuje szeroko rozumiane zapobieganie ubóstwu dochodowemu. Regionalne Programy Operacyjne, są obecnie jedynie działającymi w Polsce instrumentami, w których znajduje się bezpośrednie odniesienie do problemu ubóstwa energetycznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Programy traktują ubóstwo energetyczne jako problem drugorzędny, • Ze względu na brak formalnej definicji ubóstwa energetycznego w Polsce, na potrzeby oceny projektów, w kryteriach przyjmuje się zwykle, że osoby ubogie energetycznie to osoby dostające dodatek mieszkaniowy lub dodatek energetyczny, co wyklucza w praktyce osoby o wyższych dochodach lub osoby mieszkające w domach jednorodzinnych. 	
20	<p>Program Region (termomodernizacja i wsparcie OZE)</p>	<p>Program Region został wprowadzony na początku 2017 roku, zastępując programy Ryś, Kawka i Prosument. Finansowanie w ramach programu może być przeznaczone na projekty z zakresu ochrony środowiska lub gospodarki wodnej. Wsparcie obejmuje wszystkie rodzaje przedsięwzięć objętych planami działań WFOŚiGW, m.in. inwestycje w odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, instalację pomp ciepła, ogniwa fotowoltaiczne czy termomodernizację. Główna różnica pomiędzy programami wycofanymi, a programem obecnie funkcjonującym, polega na zmianie podejścia do formy przekazywania środków z formy pożyczek i / lub dotacji na formę preferencyjnych pożyczek. Środki na przedsięwzięcia wspierane przez program Region są przekazywane do NFOŚiGW z Funduszu Spójności. Program Region, podobnie jak poprzednie programy, poświęcony jest różnym zagadnieniom, które jedynie częściowo dotyczą ubóstwa energetycznego. Zakres projektu nie adresuje bezpośrednio ubóstwa energetycznego, nie został stworzony w celu ograniczania skali tego zjawiska, w związku z czym nie rozwiązuje w sposób kompleksowy problemów związanych z ubóstwem energetycznym. Program Region ma potencjał do udzielania wsparcia osobom dotkniętym ubóstwem energetycznym, za względu na to, że jednym z jego głównych celów jest termomodernizacja domów jednorodzinnych. Program jest jedną z kilku inicjatyw obejmujących inwestycje w termomodernizację domów</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program Region, podobnie jak program Ryś, ma na celu między innymi termomodernizację domów jednorodzinnych, co w dużej mierze może dotyczyć osób dotkniętych ubóstwem energetycznym, • Program Region uwzględnia kompleksowe termomodernizacje, które mogą być objęte pożyczką do 100% kosztów kwalifikowalnych, • Przeniesienie odpowiedzialności z NFOŚiGW na WFOŚiGW pozwoli lepiej zaspokajać lokalne potrzeby, ponieważ fundusze wojewódzkie lepiej rozumieją lokalne uwarunkowania. 	<p>Funkcjonuje (wnioski na rok 2021 można było składać do 29 października).</p>

		<p>jednorodzinnych, które są wskazywane jako istotna forma pomocy osobom ubogim energetycznie.</p>	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rezygnacja ze wsparcia w postaci dotacji na rzecz finansowania wyłącznie na zasadzie pożyczki może uniemożliwić uzyskanie wsparcia przez osoby dotknięte ubóstwem energetycznym, które w większości nie posiadają odpowiedniej zdolności kredytowej, • Program Region nie jest wystarczająco dobrze rozpowszechniany, dlatego potencjalni beneficjenci mogą mieć ograniczoną wiedzę na temat możliwości uzyskania wsparcia z programu, • Zakres programu pokrywa się z równoległe funkcjonującymi inicjatywami na poziomie lokalnym. 	
21	Rewitalizacja	<p>Rewitalizacja jest regulowana ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, jednak do dnia 31 grudnia 2023 roku obowiązują przepisy przejściowe. Oznacza to, że do tego dnia gminy mogą wybrać formalną ścieżkę rewitalizacji. Jednostki samorządu terytorialnego mogą przeprowadzać rewitalizację na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym lub na podstawie ustawy o rewitalizacji. Rewitalizacja jest to proces, którego celem jest wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Proces jest prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Działania są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji (GPR). Rewitalizacja obejmuje między innymi takie przedsięwzięcia jak termomodernizacja obejmująca wymianę źródeł ciepła. Główną konsekwencją niestosowania ustawy o rewitalizacji jest brak możliwości skorzystania z narzędzi przewidzianych w ustawie, takich jak Gminny Program Rewitalizacji,</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalny wymiar rewitalizacji wynikający z jej specyfiki, pozwala na szczegółową identyfikację problemów lokalnych, potencjalnie włączając w to ubóstwo energetyczne. • Rewitalizacja mająca na celu poprawę stanu technicznego zdegradowanych budynków mieszkalnych, np. budynków komunalnych, w znacznym stopniu oddziałuje na gospodarstwa domowe ubogie 	<p>Funkcjonuje. (nowela ustawy: Dz. U. z 2020r. poz. 802, 1086)</p>

		<p>Specjalna Strefa Rewitalizacji, w której obowiązują specjalne rozwiązania prawne, lub powołania Komitetu ds. Rewitalizacji. Przygotowanie i przyjęcie ustawy o rewitalizacji miało na celu usprawnienie procesu rewitalizacji, m.in. poprzez zapewnienie podstawowych narzędzi niezbędnych do przeprowadzenia procesu przez gminy. Rewitalizacja zawiera elementy, które wpływają na problem ubóstwa energetycznego, więc może stać się narzędziem, które zapobiega zjawisku. Jednakże, w obecnej formie, potencjał instrumentu nie jest w znacznym stopniu wykorzystywany, ze względu na niewystarczające zrozumienie problemu ubóstwa energetycznego i brak oficjalnej definicji zjawiska, w następstwie czego rewitalizacja ma ograniczony wpływ na ubóstwo energetyczne</p>	<p>energetycznie, które zwykle mieszkają w takich lokalach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą obejmować inicjatywy zwiększające efektywność energetyczną budynków mieszkalnych, np. wymianę nieefektywnych źródeł ciepła (w tym podłączenie do sieci ciepłowniczej) czy kompleksową termomodernizację, a także rozwój społecznego budownictwa czynszowego, które mogą wpływać na ubóstwo energetyczne. • W ramach instrumentu możliwe jest wykorzystanie funduszy unijnych na rewitalizację zdegradowanej tkanki mieszkaniowej w gminie, w tym gminnych zasobów mieszkaniowych. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instrument nie jest bezpośrednio ukierunkowany na zapobieganie ubóstwu energetycznemu, dlatego obszary zdegradowane i przedsięwzięcia rewitalizacyjne są określane na podstawie kryteriów i diagnoz, które nie uwzględniają ubóstwa energetycznego. • Gminy mają szeroki zakres swobody w wyborze obszaru i zakresie alokacji środków z tego instrumentu, a zatem nie 	
--	--	--	--	--

			<p>są zobowiązane do przeprowadzenia rewitalizacji sektora mieszkaniowego.</p> <ul style="list-style-type: none">• Poziom świadomości jednostek samorządu terytorialnego i innych jednostek zaangażowanych w rewitalizację wydaje się odgrywać kluczową rolę w identyfikowaniu problemów i wybieraniu inicjatyw rewitalizacyjnych jednak poziom wiedzy na temat problemu ubóstwa energetycznego ww. podmiotów nie jest wystarczający.• Ze względu na bardziej skoncentrowaną zabudowę w miastach niż na obszarach wiejskich, łatwiej jest zdefiniować obszary zdegradowane i przedsięwzięcia rewitalizacyjne dla miast. W rezultacie działania rewitalizacyjne są najczęściej wprowadzane w miastach, podczas gdy problem ubóstwa energetycznego dotyczy głównie mieszkańców wsi.• Niektórzy lokatorzy budynków, które podlegają rewitalizacji, nie wracają do swoich pierwotnych mieszkań, m.in. ze względu na zmianę zasad użytkowania wyremontowanych budynków lub wzrostu czynszu, dlatego trudno jest	
--	--	--	--	--

			ocenić wpływ rewitalizacji na ich warunki mieszkaniowe.	
22	<p style="text-align: center;">Program termomodernizacji i remontów – premia termomodernizacyjna i premia remontowa</p>	<p>Program jest realizowany ze środków zasilanego z budżetu państwa Funduszu Termomodernizacji i Remontów, który jest ulokowany w Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK). Celem programu jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich efektywności energetycznej. Jest on adresowany do wszystkich właścicieli i zarządców tych zasobów. Otrzymują oni wsparcie finansowe z tytułu realizacji przedsięwzięcia termomodernizacyjnego lub przedsięwzięcia remontowego, w wyniku którego są uzyskiwane znaczące efekty energetyczne. Efekty te są ustalane na podstawie audytu, tj. opracowania określającego zakres oraz parametry techniczne i ekonomiczne przedsięwzięcia, stanowiące jednocześnie założenia do projektu budowlanego.</p> <p>Wsparcie finansowe ma formę premii przekazywanej przez BGK na spłatę części kredytu zaciągniętego przez inwestora w wysokości stanowiącej co najmniej 50% kosztu przedsięwzięcia. Wysokość premii termomodernizacyjnej stanowi 16% kosztów poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego lub 21% kosztów poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego oraz zakup i instalację mikroinstalacji odnawialnego źródła energii. Wysokość premii remontowej stanowi 15% kosztów przedsięwzięcia remontowego.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprzez znaczącą poprawę charakterystyki energetycznej budynków mieszkalnych, instrument istotnie obniża ryzyko wystąpienia w nich w przyszłości ubóstwa energetycznego. • Dzięki możliwości spłaty kredytu z uzyskanych oszczędności kosztów energii w okresie kilku - kilkunastu lat, instrument redukuje ubóstwo energetyczne spowodowane wysokim zapotrzebowaniem na energię. • Instrument redukuje ubóstwo energetyczne w dużych spółdzielniach i wspólnotach mieszkaniowych, jeśli występuje ono w stosunkowo niewielu gospodarstwach domowych właścicieli lokali mieszkalnych. • Dzięki audytowi przedsięwzięcie może być zrealizowane w sposób ekonomicznie i technicznie optymalny. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instrument jest niedostępny dla tych właścicieli domów jednorodzinnych którzy nie posiadają odpowiedniej zdolności kredytowej oraz dla małych wspólnot i spółdzielni 	Funkcjonuje bezterminowo.

			<p>mieszkaniowych, jeśli część ich członków jest już dotkniętych ubóstwem energetycznym z powodu niskich dochodów. Tylko w nielicznych przypadkach z instrumentu korzystają właściciele domów jednorodzinnych, którzy preferują realizowanie przedsięwzięć systemem gospodarczym oraz nie chcą ponieść kosztu wykonania audytu.</p>	
23	<p>Program termomodernizacji i remontów – Wsparcie samorządów gminnych w przedsięwzięciach realizowanych w zasobach komunalnych</p>	<p>Instrument został wprowadzony ustawą z dnia 23 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz.U. z 2020 r. poz.412). Jego celem jest wspieranie działań gmin w zakresie kompleksowych remontów i modernizacji najstarszego zasobu komunalnego. Służy poprawie stanu technicznego, bezpieczeństwa i warunków zamieszkiwania w tego rodzaju obiektach. Stały niedobór środków na przeprowadzanie remontów i modernizację budynków powodował bowiem pogarszanie ich stanu technicznego, co w konsekwencji prowadziło do rezygnacji z przeprowadzania remontów i do konieczności podejmowania decyzji o ich wyłączeniu z użytkowania, a następnie rozbiórki lub sprzedaży zdekapitalizowanych obiektów z zasobu mieszkaniowego gmin.</p> <p>Wsparcie finansowe przysługuje w przypadku przedsięwzięcia remontowego, realizowanych przez gminę lub spółkę prawa handlowego, której wszystkie udziały albo akcje należą do gminy, jeśli wszystkie lokale mieszkalne znajdujące się w budynku wchodzi w skład mieszkaniowego zasobu gminy, budynek znajduje się w województwie, które przyjęło uchwały antysmogowe, a przed realizacją lub w ramach tego przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zostało wykonane przyłącze techniczne do scentralizowanego źródła ciepła, w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła lub • nastąpiła całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne lub zastosowano wysokosprawną kogenerację, lub • nastąpiła zmiana źródeł ciepła na źródła spełniające standardy niskoemisyjne. 	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instrument stanowi ważny wkład w ograniczanie zjawiska ubóstwa energetycznego, które w przypadku budynków wielorodzinnych koncentruje się w zasobach komunalnych. • Wysokość wsparcia stanowi istotną zachętę do poprawy stanu technicznego zasobów komunalnych. • Uzależnienie wsparcia od kompleksowego rozwiązania problemu niskiej efektywności energetycznej budynków komunalnych. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie łącznej kwoty długu gminy w wyniku konieczności zaciągnięcia kredytu na sfinansowanie co najmniej 50% kosztów przedsięwzięcia. • 100% mieszkań w budynku musi wchodzić w skład 	<p>Funkcjonuje bezterminowo</p>

		<p>Wówczas wysokość premii remontowej stanowi 50%, a dla budynków komunalnych, które są wpisane do rejestru zabytków lub znajdują się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, premia wynosi 60% kosztów przedsięwzięcia.</p>	<p>mieszkaniowego zasobu gminy.</p>	
24	Program Czyste Powietrze	<p>Celem programu jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na skutek wymiany źródeł ciepła oraz poprawę efektywności energetycznej. Jest przeznaczony dla właścicieli lub współwłaścicieli jednorodzinnych budynków mieszkalnych, lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą.</p> <p>Wśród form dofinansowania wymienić można: dotacje oraz dotacje na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego.</p> <p>Od 01.01.2022 r. w ramach PPCP zostanie uruchomiona również 3. Część Programu dedykowana osobom uprawnionych do najwyższego poziomu dofinansowania. Beneficjentem Programu będzie mogła zostać osoba fizyczna, która łącznie spełnia następujące warunki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jest właścicielem/współwłaścicielem budynku mieszkalnego jednorodzinnego lub wydzielonego w budynku jednorodzinnym lokalu mieszkalnego z wyodrębnioną księgą wieczystą; 2) przeciętny miesięczny dochód na jednego członka jej gospodarstwa domowego wskazany w zaświadczeniu wydawanym zgodnie z art. 411 ust. 10g ustawy – Prawo ochrony środowiska, nie przekracza kwoty: <ol style="list-style-type: none"> a) 900 zł w gospodarstwie wieloosobowym, b) 1 260 zł w gospodarstwie jednoosobowym. <p>lub</p> <p>ma ustalone prawo do otrzymywania zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku rodzinnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego, potwierdzone w zaświadczeniu wydanym na wniosek Beneficjenta, przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, zawierającym wskazanie rodzaju zasiłku oraz okresu, na który został przyznany. Zasiłek musi przysługiwać w każdym z kolejnych 6 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia oraz co najmniej do dnia złożenia wniosku o dofinansowanie</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie do wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenia niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku. Dotacja może wynosić do 30 000 zł dla podstawowego poziomu dofinansowania i 37 000 zł dla podwyższonego poziomu dofinansowania. • Dofinansowanie obejmuje koszt przygotowania audytu energetycznego (100%), demontaż i zakup źródeł ciepła, OZE oraz termomodernizację. <p>Istnieje możliwość łączenia dofinansowania z innymi programami (z możliwością dofinansowania nie więcej niż 100% kosztów kwalifikowanych).</p>	<p>Funkcjonuje (od 2018 roku do 2030 w tym, że wypłata środków będzie trwała do 30 września 2029.</p> <p>Na początku 2022 r., w ramach PPCP, uruchomiono 3. część dla tzw. najuboższych, która jest obecnie wdrażana.</p>

25	<p>Program dotyczący likwidacji niskiej emisji wspierającej wzrost efektywności energetycznej lokali w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych (Ciepłe Mieszkanie) - projekt</p>	<p>Program dotyczący likwidacji niskiej emisji wspierającej wzrost efektywności energetycznej lokali w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych</p>		Projekt
26	<p>Stop Smog</p>	<p>Program „Stop Smog” wspiera wymianę bądź likwidację źródeł ciepła i termomodernizację w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych. Jest on realizowany przez gminy, jednak stroną porozumienia w imieniu gmin może być także powiat, związek międzygminny lub związek metropolitalny w województwie śląskim.</p> <p>Cel programu: Ograniczenia emisji zanieczyszczeń i poprawa jakości powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej budynków poprzez realizację przedsięwzięć niskoemisyjnych na rzecz najmniej zamożnych gospodarstw domowych w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, w tym w szczególności tych, których członkami są osoby mające prawo do korzystania ze świadczeń pieniężnych na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.</p> <p>Program przeznaczony dla gmin położonych na obszarze, gdzie obowiązuje tzw. uchwała antysmogowa, o której mowa w art. 96 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów do 70% kosztów realizacji porozumienia.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szeroki zakres działań w ramach programu – realizacja przedsięwzięć w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych polegająca na: <ul style="list-style-type: none"> – Wymianie lub likwidacji wysokoemisyjnych źródeł ciepła na niskoemisyjne – Termomodernizacji – Podłączeń do sieci ciepłowniczej lub gazowej – Zapewnieniu budynkom dostępu do energii z instalacji OZE – Zmniejszeniu zapotrzebowania budynków mieszkalnych jednorodzinnych na energię dostarczaną na potrzeby ich ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej • Wysokość dofinansowania: <ul style="list-style-type: none"> – Dla gmin do 100 tys. mieszkańców do 70% współfinansowania 	<p>Okres realizacji przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Do 3 lat od daty zawarcia porozumienia, w przypadku realizacji przedsięwzięć niskoemisyjnych w liczbie nie większej niż 2% łącznej liczby budynków mieszkalnych jednorodzinnych na obszarze gminy – Do 4 lat od daty zawarcia porozumienia, w przypadku realizacji przedsięwzięć niskoemisyjnych w liczbie większej niż 2% łącznej liczby budynków mieszkalnych jednorodzinnych na obszarze gminy

			<ul style="list-style-type: none"> – Dla gmin powyżej 100 tys. mieszkańców poniżej 70% współfinansowania – Średni koszt realizacji przedsięwzięcia niskoemisyjnego w jednym budynku, a w przypadku budynku o dwóch lokalach – w jednym lokalu, nie może przekroczyć 53 000 zł 	
27	Ulga termomodernizacyjna	<p>Odliczenie dla podatników, którzy są właścicielami i współwłaścicielami domów jednorodzinnych. Ulgę można łączyć, np. z dotacją z programu „Czyste Powietrze</p> <p>Ulga polega na odliczeniu od podstawy obliczenia podatku (przychodów – w przypadku podatku zryczałtowanego) wydatków poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w budynku mieszkalnym jednorodzinnym.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kwota odliczenia nie może przekroczyć 53 000 zł w odniesieniu do wszystkich realizowanych przedsięwzięć termomodernizacyjnych w poszczególnych budynkach, których podatnik jest właścicielem lub współwłaścicielem. Konieczne jest posiadanie faktury 	Obowiązuje od 2019 roku.

28	<p>Program Priorytetowy „Renowacja z gwarancją oszczędności EPC Plus”</p>	<p>Głównym celem programu „Renowacja z gwarancją oszczędności EPC (Energy Performance Contract) Plus” jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez zoptymalizowane inwestycje w poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wielorodzinnych realizowane w oparciu o umowę o poprawę efektywności energetycznej (umowa EPC). W ramach pilotażu programu przewiduje wsparcie prac modernizacyjnych budynków mieszkalnych wielorodzinnych powyżej 7-miu lokali umożliwiające zmniejszenie zużycia energii końcowej przynajmniej o 30% w stosunku do stanu istniejącego (przed modernizacją), przy czym zapotrzebowanie budynku na energię końcową na potrzeby ogrzewania, wentylacji i ciepłej wody użytkowej (EKH+W) po modernizacji wyniesie nie więcej niż 85 kWh/(m²*rok). Beneficjentami programu mogą być: spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, spółki prawa handlowego, w których jednostki samorządu terytorialnego posiadają 100% udziałów lub akcji i które powołane są do realizacji zadań własnych j.s.t. wskazanych w ustawach. Dotacja NFOŚiGW (10,20,30% w zależności od zakresu prac i osiągniętych oszczędności) stanowi pierwszą transzę wynagrodzenia za inwestycję. Pozostałe transze Beneficjent spłaca z uzyskanych oszczędności energii po przeprowadzeniu inwestycji. Beneficjent nie musi posiadać własnych środków finansowych. ESCO, które dostarcza środki poprawy efektywności energetycznej wraz z ich finansowaniem na etapie realizacji inwestycji, bierze przy tym na siebie większość ryzyka finansowego. ESCO jest również zaangażowane w utrzymanie i zarządzanie energią w budynkach w okresie spłaty, a jego wynagrodzenie jest uzależnione od osiągnięcia gwarantowanych oszczędności. Wyplata dotacji uzależniona jest od uzyskanego efektu energetycznego.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewymagany wkład własny; • utrzymanie budynku przez firmę ESCO w okresie spłaty inwestycji; • realna i długoterminowa poprawa efektywności energetycznej budynku; zapewnienie wysokiej jakości standardu budynku; • standardowa i transparentna umowa EPC (umowa o poprawę efektywności energetycznej); • wymagana standardowa umowa o utrzymanie i konserwację; • wymóg wdrożenia w budynku System Zarządzania Budynkiem; • na etapie I naboru bezpłatne doradztwo KAPE <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instrument nowy, mało powszechny model finansowania; • brak wiedzy na temat modelu ESCO i zaufania do formuły EPC; • konieczność zawierania długoterminowej umowy z firmą ESCO; 	<p>Nabór fiszek od 13.12.2021 do 31.03.2022;</p> <p>Nabór wniosków o dofinansowanie do 28.02.2023.</p>
Programy lokalne (przykłady)				

29	Projekt LIFE	<p>Projekt LIFE koordynowany jest przez Województwo Małopolskie i angażuje łącznie 69 partnerów, a jego celem jest przyspieszenie wdrażania działań służących poprawie jakości powietrza, które zostały zaplanowane w ramach Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. Projekt realizowany jest w okresie od października 2015 r. do końca 2023 r. Główne działanie projektu polega na stworzeniu sieci Eko-doradców w gminach w Małopolsce. Jednym z zadań Eko-doradców jest doradztwo dla mieszkańców Małopolski w zakresie najbardziej efektywnych sposobów ograniczenia emisji i źródeł finansowania, w tym zapobieganie ubóstwu energetycznemu poprzez działania służące oszczędności kosztów energii.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt ma na celu podniesienie świadomości w zakresie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz możliwości uzyskania wsparcia finansowego na inwestycje w danych obszarach. • Wsparcie kierowane jest głównie do gospodarstw domowych, w tym potencjalnie do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym. • W ramach projektu świadczone są szerokie usługi doradcze oraz organizowane są wydarzenia i spotkania informacyjno-promocyjne. • Możliwość pracy Eko-doradcy na terenie gminy, co w znacznym stopniu pomaga w rozpoznaniu problemu ubóstwa energetycznego. • Dofinansowanie etatów pracowników zatrudnionych w gminach. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planowane zakończenie projektu końcem 2023 r. • Brak Eko-doradców we wszystkich gminach małopolski. • Szeroki zakres obowiązków Eko-doradców, co uniemożliwia skupieniu realizowanych działań 	
----	--------------	---	--	--

			<p>głównie na kwestii ubóstwa energetycznego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt lokalny 	
29	Projekt EKO TEAM	<p>W ramach projektu Eko Team w 15 stowarzyszonych gminach wchodzących w skład Metropolii Krakowskiej zatrudnieni zostali Ekodoradcy, których celem działania jest doradztwo w zakresie realizacji inwestycji dotyczących wymiany źródeł ciepła i poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych w Krakowskim Obszarze Funkcjonalnym. Projekt Eko Team dofinansowany jest ze środków instrumentu ELENA w ramach Programu Horyzont 2020. Efektem projektu ma być poprawa jakości życia mieszkańców obszaru metropolitarnego poprzez lepszą jakość powietrza. Termin realizacji projektu od 1 kwietnia 2020 r. do 31 marca 2023 r.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt ma na celu podniesienie świadomości w zakresie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz możliwości uzyskania wsparcia finansowego na inwestycje w danych obszarach. • Wsparcie kierowane jest głównie do gospodarstw domowych, w tym potencjalnie do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym. • Możliwość pracy Ekodoradcy na terenie gminy, co w znacznym stopniu pomaga w rozpoznaniu problemu ubóstwa energetycznego. • Dofinansowanie etatów pracowników zatrudnionych w gminach. <p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planowane zakończenie projektu do 31 marca 2023 r. • Głównym celem projektu jest osiągnięcie wskaźników projektu m.in. liczby oraz wartości zrealizowanych 	

			<p>inwestycji, a nie realizowanie działań polegających na rozpoznaniu ubóstwa energetycznego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt lokalny. 	
30	<p>Lokalny Program Osłonowy (Gmina Miejska Kraków)</p>	<p>Rada Miasta Krakowa w dniu 24 czerwca 2015 r. przyjęła Lokalny Program Osłonowy dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych. Program obowiązuje od dnia 14 sierpnia 2015 r. Przesłankami do uzyskania pomocy jest m.in: przeprowadzenie od dnia 14.09.2011r. do dnia 10.10.2019 roku (tj. w okresie obowiązywania Programu Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa – Program PONE) trwałej zmiany systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program skierowany jest do najuboższych mieszkańców Gminy. • W przypadku wyliczania kwoty wsparcia brane są takie elementy jak m.in.: powierzchnia faktyczna lokalu, liczba członków gospodarstwa domowego, 	

		<p>z systemów proekologicznych oraz spełnianie kryterium dochodowego. Obecnie w celu uzyskania wsparcia dochód nie może przekraczać: kwoty 1 402 zł netto (200 % kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej) w przypadku osoby samotnie gospodarującej – 1 056 zł netto na osobę (200 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie) w przypadku wspólnego gospodarstwa domowego. Wcześniejsze progi dochodowe uprawniające do wnioskowania o wsparcie wynosiły: 500 % kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej 450 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie</p>	<p>dochód na osobę, rodzaj obecnego sposobu ogrzewania.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W programie istnieje zobowiązanie do uregulowania opłat na rzecz dostawcy energii ciepłej służącej ogrzaniu lokalu. 	
31	<p>Program Termomodernizacji Budynków Jednorodzinnych dla Miasta Krakowa</p>	<p>Program Termomodernizacji Budynków Jednorodzinnych dla Miasta Krakowa został przyjęty Uchwałą Nr CII/2657/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 23 maja 2018 r. z późniejszymi zmianami. O dotację w ramach programu mogą ubiegać się osoby, których dochód gospodarstwa domowego nie przekracza 250 proc. kryterium dochodowego. W praktyce, te kwoty wynoszą odpowiednio 1320 zł netto na miesiąc w gospodarstwie wieloosobowym oraz 1752,50 zł netto na miesiąc w przypadku gospodarstwa jednoosobowego. W przypadku spełniania kryterium dochodowego można liczyć na wsparcie do 100% kosztów kwalifikowanych, ale nie więcej niż 50 tys. zł. Natomiast po przekroczeniu kryterium dochodowego na wsparcie do 50% kosztów kwalifikowanych, ale nie więcej niż 25 tys. zł. Program dotyczy budynków jednorodzinnych z proekologicznym systemem ogrzewania. Zakres prac musi wynikać z audytu energetycznego lub oceny energetycznej.</p>	<p>Mocne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Najuboższe osoby mogą liczyć na dofinansowanie do 100% kosztów kwalifikowanych. • Prosty wniosek i procedury dotyczące udzielenia dotacji. <p>Słabe strony: Ograniczony budżet programu.</p>	
32	<p>Dotacje na odnawialne źródła energii <Warszawa></p>	<p>Warszawski program dotacji pozwala na dofinansowanie instalacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomp ciepła, • kolektorów słonecznych, • paneli fotowoltaicznych, • turbin wiatrowych, <p><u>pod warunkiem, że nieruchomość nie jest ogrzewana kotłami lub paleniskami na paliwo stałe lub olej opałowy.</u></p> <p>Jeśli beneficjent planuje zrealizować inwestycję w 2021 roku, wniosek o dofinansowanie może złożyć w okresie od 1 września 2020 roku do 31 marca 2021 roku. https://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/biura_urzedu/PK/OZE.htm</p>		<p>Istnieje narzędzie online (kalkulator) do wyliczenia wysokości datacji na realizację inwestycji</p>

33	Pilotażowy program osłonowy "Zielone wsparcie" <Warszawa>	Pomoc w formie zasiłku celowego z przeznaczeniem na dofinansowanie zwiększonych kosztów ogrzewania budynków/lokali mieszkalnych. http://zielona.um.warszawa.pl/pilota-owy-program-os-onowy-zielone-wsparcie		Wsparcie osób ubogich w redukcji podwyższonych kosztów związanych z wymianą kotła.
34	Program osłonowy "Zielone wsparcie do 100%" <Warszawa>	Dofinansowanie wkładu własnego dla osób, które uzyskały ze środków budżetu m.st. Warszawy dotację na realizację inwestycji polegającej na modernizacji kotłowni i likwidują piec na paliwo stałe. Wysokość pomocy ustalana będzie z uwzględnieniem w szczególności dochodów osób ubiegających się o zasiłek celowy.		Wsparcie osób ubogich w redukcji podwyższonych kosztów związanych z wymianą kotła.
35	Zmień piec Dopłaty do rachunków <Wrocław>	Dofinansowanie przyznawane dla osób: <ul style="list-style-type: none"> • mieszkających we Wrocławiu; • które po 1 stycznia 2018 r. zamieniły piec węglowy na ogrzewanie ekologiczne (elektryczne, gazowe, miejskie, olejowe); • które zarabiają mniej niż 2 640 zł na osobę w rodzinie (3 855 zł jeżeli mieszkają same); • są osobami fizycznymi. https://zmienpiec.pl/lokalny-program-oslonowy		Do końca 2024 roku miasto przeznaczy 330 mln złotych na działania związane z likwidacją pieców.
36	Zmień piec Dopłaty do rachunków <Wrocław>	Dopłatę może otrzymać: <ul style="list-style-type: none"> • najemca mieszkania komunalnego we Wrocławiu, który we własnym zakresie lub w ramach programu KAWKA Plus zlikwidował piec węglowy w zajmowanym mieszkaniu; • mieszkanie jest na terenie miasta Wrocławia; • wnioskodawcą jest wyłącznie osoba fizyczna; • w mieszkaniu musi być ekologiczne źródło ogrzewania. Zwolnienie z czynszu obejmuje okres od daty podpisania protokołu potwierdzającego wymianę ogrzewania przez Zarząd Zasobu Komunalnego albo Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o., ale nie dłużej niż do 31 grudnia 2022 r. Po tym czasie czynsz ulega obniżeniu o 50% do 31 grudnia 2025 r.; Zwolnienie nie obejmuje opłat poza czynszowych, czyli opłaty za wodę, ścieki, odbiór śmieci.		Zwolnienie z czynszu naliczane jest automatycznie (nie potrzeba żadnego wniosku najemcy) od 1. dnia następnego miesiąca po miesiącu w którym Zarząd Zasobu Komunalnego lub Wrocławskie Mieszkania potwierdziły wymianę ogrzewania;
37	Wymień kopciucha – dotacja na modernizację	Warszawski program dotacji pozwala na wymianę „kopciucha” na ekologiczne źródło ogrzewania: <ul style="list-style-type: none"> • instalację pompy ciepła, 	Mocne strony: <ul style="list-style-type: none"> • Do końca 2021 roku można otrzymać do 90% 	Istnieje narzędzie online (kalkulator) do wyliczenia wysokości

	<p>kotłowni w nieruchomościach, które są ogrzewane kotłami lub paleniskami na paliwo stałe albo olej opałowy</p> <p><Warszawa></p>	<ul style="list-style-type: none"> • instalację ogrzewania elektrycznego, • przyłączenie nieruchomości do sieci ciepłowniczej, • piec gazowy. <p>Dodatkowo mieszkańcy, którzy zdecydują się na likwidację kopciucha, mogą otrzymać środki na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odnawialne źródła energii (OZE), tj. kolektory słoneczne, instalacje fotowoltaiczne czy turbiny wiatrowe – ale tylko pod warunkiem, że współpracują one z nowym, ekologicznym źródłem ogrzewania, • wykonanie lub modernizację instalacji centralnego ogrzewania i instalacji ciepłej wody użytkowej. <p>https://zielona.um.warszawa.pl/dotacje-dla-mieszka-c-w-na-inwestycje-ekologiczne#kopciuchy</p>	<p>dofinansowania do wszystkich kosztów wymiany „kopciucha”.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W 2022 r. wysokość dotacji wyniesie do 70% kosztów wymiany. 	<p>dotacji na realizację inwestycji</p>
38	<p>Dotacje na odnawialne źródła energii</p> <p><Warszawa></p>	<p>Warszawski program dotacji pozwala na dofinansowanie instalacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomp ciepła, • kolektorów słonecznych, • paneli fotowoltaicznych, • turbin wiatrowych, <p><u>pod warunkiem, że nieruchomość nie jest ogrzewana kotłami lub paleniskami na paliwo stałe lub olej opałowy.</u></p> <p>Jeśli beneficjent planuje zrealizować inwestycję w 2021 roku, wniosek o dofinansowanie może złożyć w okresie od 1 września 2020 roku do 31 marca 2021 roku.</p> <p>https://bip.warszawa.pl/Menu_podmiotowe/biura_urzedu/PK/OZE.htm</p>		<p>Istnieje narzędzie online (kalkulator) do wyliczenia wysokości dotacji na realizację inwestycji</p>